

Çeşme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye (GS 2542) – Uygunsuzluk değerlendirmesi ve tavsiyeler

Hazırlayan:	GS Sekreteryası
Revize eden:	Yayınlanacak nihai versiyon
Versiyon	1.0
Tarih	16/03/2020

1. GİRİŞ ve AMAÇ

İşbu raporda **Çeşme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye (GS 2542)** aleyhinde Madeleine Staaf Kura tarafından yapılan proje şikayetine ilişkin tespit edilen bulgular, yapılan inceleme, varılan sonuçlar ve çözüme yönelik tavsiyeler yer almaktadır.

2. Arka plan

2.1. Şikayetin arka planı

29 Nisan 2019 tarihinde Gold Standard, GS2542 Çeşme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye (buradan itibaren ‘Proje’ olarak anılacaktır) hakkındaki uygunsuzluk iddialarına yönelik bir soruşturma başlatmıştır. Şikayet sahibi, Madeleine Staaf Kura, proje faaliyetlerinin uygulama ve işletim aşamaları sırasında projenin Gold Standard ilkelerine uygun hareket etmediğini bildirmiştir. Özellikle, proje aleyhinde aşağıdaki iddialarda bulunulmuştur:

- Gold Standard’ın koruma ve zarar vermeme ilkelerine ilişkin ihlaller
- Sürdürülebilir kalkınma açısından fayda sağlanmaması
- İlgili paydaşların katılımının sağlanmaması/paydaşlarla istişare süreci yürütülmemesi
- Mevcut bitki örtüsünün ortadan kaldırılması ve bununla ilişki sızıntıya yönelik endişeler
- İlgili yerel mevzuata uyulmaması
- İzleme Raporlarında sahte veya yanıltıcı bilginin yer alması

2.2. Proje arka planı

ABK Çeşme RES Enerji Üretim A.Ş., Çeşme Rüzgar Enerjisi Projesi adını taşıyan ve buradan itibaren “proje” olarak anılacak olan yeni bir yenilenebilir enerji projesine yatırım yapmıştır. Proje kapsamında her biri 3 MW kapasiteye sahip 6 türbinin kurulması söz konusudur. Proje ruhsatı Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından 29 Mayıs 2008 tarihinde verilmiştir. Üretilen enerji Çeşme RES iletim hattındaki şebekeye beslenmektedir. Proje faaliyetleri sonucunda üretilmesi beklenen yıllık net 53.57 GWh elektrik, çoğunluğu fosil yakıtlardan oluşmak üzere farklı yakıt kaynaklarından elde edilen şebeke elektriğinin yerini alacaktır. Proje faaliyetleri sonucunda üretilen elektrik toplam 30,068 ton CO_{2e}/yıl SG emisyon azaltımı sağlayacaktır.

Tablo: GS 2542 Önemli tarihler

Kayıt bilgileri	
Proje GS Kimlik No	GS2542
Proje Adı	Çeşme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye
Proje Katılımcıları	ABK Çeşme RES Enerji Elektrik Üretim A. Ş.
Onaylama amaçlı saha ziyareti	25/11/2014

İddialara ilişkin ayrıntılı bilgi almak için GS websitesini ziyaret ediniz:

<https://www.goldstandard.org/our-work/grievances/non-conformity-allegations-against-çeşme-wind-power-project-turkey-gs2542>

Kayıt tarihi	04/02/2016
Kredi dönemi	23/05/2015 — 22/05/2022
Proje kayıt türü	Geriye dönük
Kredi dönemi türü	Yenilenebilir (İki kez)
Onaylayıcı VVB	RINA Services S.p.A. (RINA)
Doğrulama bilgileri	
Doğrulama dönemi	23/05/2015 — 31/07/2017
Doğrulama amaçlı saha ziyareti	18/08/2017
İhraç edilen ² GS-VER	48,088
Doğrulamayı VVB	Re Carbon Ltd.
Proje kayıt linki	https://registry.goldstandard.org/projects/details/411

Denetçi, RINA Services S.p.a (RINA), buradan itibaren ‘RINA’ olarak anılacaktır, proje için onaylama aşamasını gerçekleştirmiştir. Denetim ekibi projenin durumunu değerlendirmek üzere masa başı inceleme, paydaşlarla görüşmeler ve saha ziyareti gerçekleştirmiştir. Denetçi aynı zamanda projenin karşı karşıya olduğu çevresel/sosyal/ekonomik riskler ve Sürdürülebilir Kalkınma açısından sunulan faydaların belirlenmesi ve bunlar üzerinde istişarelerin yürütülmesi de dahil olmak üzere paydaş istişarelerini de değerlendirmiştir. Onaylamayı gerçekleştiren VVB proje tasarım durumuna ilişkin olumlu görüş bildirmiştir ve tasarım sertifikası için gerekli tüm Gold Standard gerekliliklerinin yerine getirildiğini teyit etmiştir.

Denetçi, RE Carbon Ltd., buradan itibaren ‘RE Carbon’ olarak anılacaktır, projenin 1. periyodik doğrulamasını gerçekleştirmiştir. Denetim ekibi projenin performansını ve 1. izleme dönemindeki emisyon azaltımını doğrulamak üzere masa başı inceleme, paydaşlarla görüşmeler ve saha ziyareti gerçekleştirmiştir. RE Carbon proje sonuçlarını ayrıca Sürdürülebilir Kalkınma faydaları ve paydaşların endişeleri açısından da denetlemiştir. Başarılı bir doğrulama süreci sonucunda, proje 01/04/2019 tarihinde ilk 48,088 GS-VER ihracını tamamlamıştır. Bu tarihe kadar, söz konusu doğrulama proje tarafından yürütülen tek doğrulamadır.

3. ŞİKAYET SÜRECİ ve SORUŞTURMAYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

3.1. Şikayet süreci

Gold Standard, projelerde Gold Standard kural ve gerekliliklerine uyulmadığına dair makul bir şüphe olması halinde yerel paydaşlardan gelecek şikayetleri kabul etmektedir. Bu tarz durumlarda, Gold Standard şikayeti değerlendirir ve Gold Standard websitesinde³ mevcut şikayet süreci kapsamındaki adımları takip ederek soruşturma açıp açmama kararını verir. İleri sürülen iddiaların doğru olup olmadığının anlaşılmasına her zaman önem verilir çünkü Gold Standard, proje geliştiricisinin verdiği bilgiler temelinde ve bu durumda olduğu üzere projenin kayıt ve sertifika ihracı aşamasına müdahil olan VVB’lerin olumlu görüşü neticesinde GS- VER kaydını ve ihracını yapmaktadır.

Şikayetin gelmesi üzerine, Gold Standard bir ön inceleme gerçekleştirmiştir. İleri sürülen iddiaların doğru olduğunun kanıtlanması halinde Standard’a ilişkin bir uygunsuzluk teşkil edip etmediği veya

² Kredilerin “ihracı” belirli bir izleme döneminde emisyon azaltım birimleri ve sürdürülebilir kalkınma sonuçlarının kayıtlı proje tasarımı ve uygulanabilir Gold Standard gereklilikleri uyarınca gerçekleştiğini ve izlenip raporlanıp doğrulandığını (İRD) teyit etmektedir. “İhraç” statüsüne erişebilmek için akredite ve bağımsız bir üçüncü tarafın (bu projede BM tarafından akredite edilmiş bir denetim kuruluşu) projenin beyan edildiği üzere uygulandığını teyit etmek üzere proje sahasını incelemesi ve ziyaret etmesi gerekmektedir.

³ Şikayet sürecine bu adresten ulaşılabilir <https://www.goldstandard.org/our-work/innovations-consultations>

Gold Standard Hüküm ve Koşulları gibi belgelerde bir ihlale yol açıp açmadığına yönelik ön inceleme ve değerlendirme raporuna ([buradan](#)) ulaşılabilir. Ön inceleme raporu temelinde GS 2542 aleyhinde öne sürülen şikayetlerin soruşturulmasına karar verilmiştir. GS Sekreteryası Proje Geliştiricisini bilgilendirmiş ve proje şikayet sayfasında şikayete ilişkin bilgileri yayınlamıştır ([buradan](#)4 ulaşılabilir).

Gold Standard Sekreteryası, ekibi (Teknik Müdür Vikash Talyan liderliğinde) görevlendirilmiştir ve ekip üyelerinin soruşturmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığı teyit edilmiştir. Gold Standard Teknik Danışma Komitesi (TAC) bilgilendirilmiş ve komiteden bağımsız görüş vermesi talep edilmiştir. GS Sekreteryası şikayet sürecini TAC ile e-posta üzerinden görüşmüş ve aylık temelde telefon görüşmeleri gerçekleştirmiştir.

Ayrıntılı bir Soruşturma Görev Tanımı (TOR)⁵ çalışma planını da içerecek şekilde hazırlanmış ve hem İngilizce hem de Türkçe olarak proje şikayet sayfasında paylaşılmıştır ([buradan](#) ulaşılabilir). TOR belgesinde soruşturmanın kapsamı, görüşme yapılacak paydaşlar, doğrulanacak belgeler ve çalışma planıyla soruşturmanın takip ettiği zaman çizelgesi paylaşılmıştır.

Gold Standard yayınlanan şikayet sürecini takiben soruşturmayı başlatmıştır. Şikayet kapsamındaki iddiaların yerel özellikleri ve ortaya çıkabilecek yabancı dil engeli düşünülerek, soruşturmanın bir kısmını yürütmek üzere bu konuda uzman yerel ve bağımsız (Gold Standard, Şikayet Sahibi ve Proje Geliştiricisiyle bağı olmayan) kişilerin görevlendirilmesine karar verilmiştir.

3.2. Soruşturmaya ilişkin genel bilgiler

Soruşturma kapsamında ileri sürülen iddialara odaklanılmış ve bu iddialar projeye ilişkili ve uygulanabilir Gold Standard gerekliliklerine göre değerlendirilmiştir. Uygulanabilir gereklilikler aşağıdakilerdir:

- Standart versiyonu: Gold Standard Versiyon 2.2⁶
- Görev tanımı versiyonu: İmzalı Hüküm ve Koşullar (Ek M) ve Ön yazı (Ek S)
- Gold Standard İlkeleri ([buradan](#) ulaşılabilir)

(a) Masa başı inceleme

Soruşturma ekibi öncelikle (yukarıda belirtilen Standard versiyonu ile ilişkili) aşağıdakileri içerecek fakat bunlarla sınırlı kalmayacak şekilde bir masa başı inceleme yürütmüştür:

- Gold Standard Gereklilikleri ve Toolkit (bilgi seti)
- Proje tasarım dokümanı

⁴ Çeşme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye (GS2542) aleyhindeki uygunsuzluk iddiaları <https://www.goldstandard.org/our-work/grievances/non-conformity-allegations-against-%C3%A7e%C5%9Fme-wind-power-project-turkey-gs2542>

⁵ Görev Tanımı belgesine şu adresten ulaşılabilir https://www.goldstandard.org/sites/default/files/11.07.19_-_gold_standard_-_investigation_terms_of_reference.pdf

⁶ Yakın zamanda Gold Standard Versiyon 2.2'nin yerini "Gold Standard for the Global Goals" (GS4GG) Küresel Hedefler için Gold Standard'ın aldığını belirtmek gerekir. Bir sonraki doğrulama sürecinde tüm projelerin GS4GG'e geçmesi gerekmektedir. Bu proje henüz GS4GG'e geçmediği için bu şikayet kapsamındaki uygulanabilir standart Versiyon 2.2'dir.

- Proje ön bilgi dokümanı (pasaport)
- İzleme raporu
- Paydaşlarla yapılan görüşmelerin yanı sıra onaylama ve doğrulama raporları.

Masa başı inceleme çalışması Project Geliştiricisi, Onaylayıcı VVB, Doğrulayıcı VVB ve Şikayet Sahibiyle yapılan görüşmelerin yanı sıra paydaşlardan alınan bilgiler ve genel erişime açık olan bilgilerle desteklenmiştir.

(b) Görüşmeler

Masa başı incelemenin ardından soruşturma ekibi paydaşlarla bir dizi görüşme organize etmiştir. Soruşturma ekibinin yönelttiği sorular her türlü uyumsuzluk/boşluk ve ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarının tespit edilmesi amacıyla taşınmıştır.

Paydaş	Kapsam	Açıklama
Proje Geliştirici	Proje dokümanlarında beyan edilen bilgilerin doğruluğunun teyit edilmesi ve yapılan şikayetlere yönelik verilen cevapların anlaşılması	Yazılı cevaplar verildi, kanıtlarla ilave bilgiler de sunuldu (10 Ekim 2019)
Şikayet sahibi	Gündeme getirilen sorunların anlaşılması ve proje geliştiricisinin sunulan belgelerde (PDD, pasaport vs.) belirtildiği üzere sertifikayı almak için izlediği süreç hakkındaki fikirlerinin alınması	Soruşturma ekibi 7 Ağustos 2019 tarihinde Madeleine Staaf Kura ile görüşmüştür, kendisi aynı zamanda yazılı cevaplarını da sunmuş ve ayrıca ilave kanıtlarla birlikte ek bilgi temin etmiştir
Onaylayıcı VVB – RINA	PD'nin tasarım sertifikası için sunduğu beyanın nasıl değerlendirildiğinin anlaşılması ve şikayet sahibinin gündeme getirdiği konularla ilgili fikirlerinin alınması ve VVB tarafından bunların nasıl anlaşıldığının öğrenilmesi	Soruşturma ekibi 23 Ağustos 2019 tarihinde Tuğçe Kıratlı ile görüşmüştür kendisi aynı zamanda yazılı cevaplarını da sunmuş ve ayrıca ilave kanıtlarla birlikte ek bilgi temin etmiştir
Doğrulayıcı VVB – RE Carbon	PD'nin tasarım sertifikası için sunduğu beyanın nasıl değerlendirildiğinin anlaşılması ve şikayet sahibinin gündeme getirdiği konularla ilgili fikirlerinin alınması ve VVB tarafından bunların nasıl anlaşıldığının öğrenilmesi	Soruşturma ekibi 4 Eylül 2019 tarihinde Anıl Söyler ve Sandeep Kanda ile görüşmüştür, kendileri aynı zamanda yazılı cevaplarını da sunmuş ve ayrıca ilave kanıtlarla birlikte ek bilgi temin etmişlerdir
Yerel Paydaşlar	Paydaşların katılım düzeyinin değerlendirilmesi ve proje geçmişinin hem Proje sahibi hem de etkilenen paydaşların bakış açısından anlaşılması	Bağımsız uzmanlar, proje geliştiricisi, Şikayet Sahibi, proje kapsamında doğrudan etkilenen üç yerleşim yerinin muhtarları ve etkilenen paydaşlarla görüşmüş ve yazılı bir rapor hazırlamıştır.

(c) Uzmanların görevlendirilmesi

Soruşturma ekibi bağımsız uzmanlar görevlendirmiştir:

i. Fırat – İzgi Avukatlık Ortaklığı 7 hukuk danışmanı olarak aşağıdaki hususları değerlendirmiştir:

- Projenin gerçekleştirildiği ülkede uygulama ve faaliyetlerin hukuka uygun olması için ulusal ve yerel mevzuatın tüm gerekliliklerine uyum sağlanıp sağlanmadığı
- Proje ve/veya proje sahipleri aleyhinde devam eden/karar bekleyen herhangi bir dava süreci olup olmadığı
- Yakın zamanda verilen mahkeme kararlarında/dava süreçlerinde proje aleyhindeki iddialara gönderme olup olmadığı. Varsa, dava sürecinin nasıl değerlendirildiği iddialar bağlamında okunmalıdır.

Hukuk danışmanı, proje GS2542 aleyhinde açılan dava dosyalarına ve projenin Türkiye'deki ilgili kanun ve yönetmelikler kapsamındaki mevcut durumuna ilişkin değerlendirme temelinde bir rapor hazırlamıştır.

ii. Sosyal Risk Yönetimi (SRY) 8 saha uzmanı olarak aşağıdaki hususları değerlendirmiştir:

- Sahadaki proje koşullarının Gold Standard'ın koruma ilkelerini ve zarar vermeme kriterlerini ne ölçüde karşıladığı,
- Projenin ulaşmayı hedeflediği ve ilgili Gold Standard belgelerinde beyan ettiği sürdürülebilir kalkınma faydalarını sağlayıp sağlamadığı,
- Gold Standard belgelerinde paydaş istişarelerine ilişkin verilen bilgilerin doğruluğu ve sahadaki paydaşların proje faydaları konusunda hemfikir olup olmadığı,
- Proje sahibi, proje unvanı ve arazi vs. bilgilerinin sertifika alımı aşamasında Gold Standard'a verilen bilgilerle uyuşup uyuşmadığı.

SRY adına, kıdemli uzmanlar - Ece Kılıçozlu ve Sadık Avcı 6 Kasım 2019 tarihinde saha ziyareti gerçekleştirmişler ve paydaşlarla yaptıkları görüşmeler ve saha ziyareti temelinde Paydaş Katılımı Denetim Raporu hazırlamışlardır.

4. Durum tespit ve inceleme

Elde edilen bulgular ve yapılan inceleme, iddiaların özetiyle birlikte aşağıdaki bölümlerde sunulmuştur.

4.1. İddia 1. Gold Standard'ın koruma ve zarar vermeme konusundaki ilkelerine ilişkin ihlaller

(a) İddia Özeti

- i. Proje, yerleşim ve tarım alanlarına yakın bir konumda bulunmaktadır. Projenin (örneğin) korunan ve/veya resmi olarak korunması teklif edilen koruma alanı ve

⁷ <http://www.firatzgi.com/>

⁸ <http://www.srmdanismanlik.com>

endemik bitki türleri dahil olmak üzere önemli doğal habitatlara yönelik olumsuz çevresel etkilere neden olduğu iddia edilmektedir.

- ii. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve ulusal yönetmeliklerce belirlenen asgari gürlütü kriterlerine uymamak dahil olmak üzere projenin yerel halka yönelik ortaya çıkabilecek muhtemel sağlık risklerinden kaçınmak amacıyla azaltım tedbirlerini uygulamadığı da iddia edilmektedir.

(b) Durum tespiti

- i. Soruşturma kapsamında aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

- Proje, Gold Standard koruma ilke ve gerekliliklerine uygun şekilde muhtemel olumsuz riskleri yeterli derecede belirlemiş midir? Ve//
- Proje, yeterli azaltım önlemlerini belirleyip bu risklerin nasıl izleneceğine dair göstergeler tespit etmiş midir? Ve//
- Proje, planlanan azaltım çalışmaları uyarınca risklerden kaçınmak, riskleri azaltmak veya gidermek amacıyla azaltım önlemleri uygulamış mıdır?

- ii. Gold Standard sertifikasını almak isteyen projelerin aşağıdakileri yerine getirmesi gerekmektedir;

- ‘Zarar Vermeme’ Değerlendirmesi üzerinden proje faaliyetlerinin ciddi ölçüde olumsuz çevresel, sosyal ve/veya ekonomik etkilere yol açma riskinin değerlendirilmesinin yapılması (VII.a.1), ve
- Ayrıntılı bir Etki Değerlendirmesi çalışması vasıtasıyla proje faaliyetlerinin net sürdürülebilir kalkınma faydalarının olacağına gösterilmesi (VII.a.2.), ve
- Proje faaliyetlerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik etkilerinin izlenmesine ve projenin gerçekten de sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunup bulunmadığının ve/veya ciddi ölçüde olumsuz çevresel, sosyal ve/veya ekonomik etkilere yol açmasının önlenip önlenemediğinin doğrulanmasına yardımcı olmak amacıyla bir Sürdürülebilir İzleme Planı hazırlanması (VII.a.3), ve
- Tüm projelerin uygulandığı ülkedeki çevresel ve sosyal etki değerlendirmelerinin yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerdeki gerekliliklerinin yerine getirilmesi (VII.a.4.)
- Ön yazının bir parçası olarak, Ek S- ön yazı Bölüm 6’da atıfta bulunulan koruma ilkeleriyle uyum içerisinde olduğunu garanti eden bir beyanda bulunması. (İmzalı beyan - Ek S: Ön Yazı ve Ek M: Hüküm ve Koşullar)

- iii. Proje faaliyetleri, Çeşme, Ovacık Köyü, Karlıktepe, Merdiventepe ve Çobantepe sahalarında toplam 16 MW kurulu kapasiteyle Rüzgar Türbinlerinin kurulmasını kapsamaktadır. Projenin uygulandığı ülkedeki yasal gerekliliklerin karşılanması için projenin ortaya çıkabilecek çevresel etkileri, ilgili projenin inşaat ve işletim aşamalarında alınabilecek önlemleri ve projenin inşaatının önünde herhangi bir engel

⁹ *Gold Standard İlkeleri*: İlke 1: Proje UNDP Bin Yıllık Kalkınma Hedefleri (MDG) Karbon Koruma İlkeleri ile uyumlu bir şekilde hiçbir zarar vermez

Gold Standard Gereklilikleri: Bölüm VII. a. Proje riskleri ve sürdürülebilir kalkınma açısından faydalar & b. ‘Zarar Vermeme’ Değerlendirmesi

İmzalı beyan - Ek S: Ön Yazı ve Ek M: Hüküm ve Koşullar

olmadığına dair yetkili makamlardan alınacak izinleri değerlendirmesi gerekmiştir. Proje kapsamında Proje Tanıtım Dosyası (PTD)¹⁰ hazırlanmış ve İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne sunmuştur. PTD'de açıklanan bulgular temelinde, projeye 492 sayılı ve 21.05.2008¹¹ tarihli karar kapsamında muafiyet tanınmış ve "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Gerekli Değildir" denmiştir.

- iv. Gold Standard gerekliliklerine paralel hareket edildiğini göstermek amacıyla, proje kapsamında Zarar Vermeme Değerlendirmesi ve ayrıntılı Etki Değerlendirmesi – Sürdürülebilir Kalkınma Matrisi dahil olmak üzere Sürdürülebilirlik Değerlendirmesi¹² yapılmıştır. Proje geliştiricisi, inşaat ve işletim aşamalarında meydana gelebilecek muhtemel olumsuz etkilere ve bu tarz etkilerden kaçınmak ya da etkileri asgariye indirmek üzere belirlenen azaltım önlemlerine yönelik değerlendirmelerini uygun bir şekilde açıklamıştır. Onaylayıcı VVB, RINA değerlendirmeyi onaylamıştır ve bilgilerin denetlenmesinde kullanılan belgelerin listesini paylaşmıştır. VVB tüm olumsuz risklerin saha ziyareti sırasında paydaşlarla görüşüldüğünü ve Gold Standard Zarar Vermeme değerlendirme ile Sürdürülebilir Kalkınma değerlendirme gereklilikleri uyarınca göz önünde bulundurulduğunu ileri sürmüştür.
- v. (i) Davacıya ait parsellerin de içinde bulunduğu alana inşa edilmesi planlanan rüzgar enerjisi santrali için verilen 21.05.2008 tarihli ve 492 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir" kararının ve (ii) planlanan tesis alanının 1. derece doğal sit alanından 3. derece doğal sit alanına kaydırılmasını uygun bulan 19.07.2012 tarihli ve 138 sayılı Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu kararının iptali için bir dava açılmıştır.
- vi. Dava duruşmaları sırasında mahkeme, tesisin özellikleri ve projenin etki alanının çevresel özellikleri değerlendirildiğinde "Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir" kararının doğruluğunu ve projenin etki alanının proje belgelerinde yeterli ve doğru bir şekilde belirlenip belirlenmediğini tespit etmek üzere bir bilirkişi heyeti görevlendirmiştir. Bilirkişi heyetinin bulguları¹³ aşağıdaki hususları teyit etmiştir:
  - a) Yerleşim yerlerine en yakın Rüzgar Türbini yaklaşık 750 metre uzaklıkta bulunmaktadır fakat sakinlere yönelik herhangi bir risk tespit edilmemiştir.
  - b) Uygulama öncesi ve sonrası dahil olmak üzere pek çok vesileyle, Ovacık Köyü içindeki sahalarda da dahil olmak üzere proje sahasının farklı lokasyonlarında gürültü ölçümleri yapılmıştır. Gürültü seviyelerinin ilgili yönetmeliğin belirlediği sınırlar (>65 dBA) dahilinde olduğu ve projenin kabul edilemez herhangi bir gürültü kirliliğine yol açmadığı elde edilen bulgularla teyit edilmiştir. Aynı zamanda, kanun zorunlu kılmadığı halde GS2542 dahil olmak üzere bölgedeki rüzgar enerjisi projelerinin kümülatif etkisi açısından da gürültü ölçümlerinin yapıldığını belirtmek gerekir.
  - c) Kurulum aşamasında ve kurulum sonrasında, elektromanyetik çevresel etki değerlendirme için yapılan saha ölçümleri temelinde, bilirkişi heyetinin bulguları,

¹⁰ Proje Tanıtım Dosyası - DE Planlama İnşaat Danışmanlık San. ve Tic. Ltd. Şti

¹¹ İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü: ÇED Gerekli Değildir Belgesi

¹² Gold Standard Pasaportu - Çeşme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye

¹³ Türkiye Cumhuriyeti İzmir 5. İdare Mahkemesi Bilirkişi Raporu (2016/969)

projenin yakınındaki yerleşim yerlerinde genel halk sağlığına yönelik herhangi bir risk teşkil etmediğini teyit etmiştir.

- d) Proje sahasında ve yakınlarında doğal veya korunan hassas bir ekolojik alan bulunmamaktadır. Sonuç olarak, [Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme](#) (CITES) ve [Uluslararası Doğayı Koruma Birliği](#) (IUCN) tarafından hazırlanan nesli tükenme tehlikesi altındaki türlerin kırmızı listesinde ve BERN Sözleşmesi Ek I- [Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi](#) kapsamındaki listede yer alan ve koruma gerektiren hiçbir tür proje sahasında veya yakınlarında yayılan bitki örtüsünde bulunmamaktadır. Ayrıca Bern Sözleşmesi ve IUCN Kırmızı Listesi kapsamında korunması gereken türler olduğu ve söz konusu türlerin yaygın olduğu fakat bu bölgede endemik veya bölgeye özgü yerel olarak endemik olmadığı belirtilmiştir.
- e) Proje alanındaki toprağın nitelikleri, hem yapısı hem de ekolojisi nedeniyle yüksek ekonomik değeri olan çok sayıda tarımsal ürün çeşidinin yetiştirilmesine elverişli değildir; alan "marjinal arazi" olarak sınıflandırılmıştır. Proje sahası ve etrafındaki arazide yer alan tarım alanlarının yaklaşık son 50-60 sene içinde ekstrem doğal olaylardan (fırtına, yüksek sıcaklık, yağmur, sel) etkilendiği aşıkardır. Ekoloji ve iklimin gerektirdiği unsurlar ve tarımsal ürünlerin çeşitliliğine dair gelişim düşünüldüğünde, tesisin faaliyeti sırasında projenin arazide bulunan tarım bitkilerine yönelik olumsuz bir etkiye yol açması beklenmemektedir.
- f) Proje kapsamında yürütülen yapım işleri (yol inşaatı ve türbinlerin dikileceği sahalarda) sahanın tamamına kıyasla sınırlı bir alanı etkilemiştir. Söz konusu tüm yol ve alanlarda bozulmuş maki bitki örtüsü vardır ve yapısı değişmiş bu tarz alanlarda yapım işlerinin bitki örtüsü habitatına etkisinin sınırlı olduğu gözlemlenmiştir.
- g) 1. derece doğal sit alanında yapılması planlanan idari tesis sahasının 04.11.2016 tarihinde 3. derece doğal sit alanına kaydırılması kararlaştırılmıştır.

vii. Bilirkişi heyetinin vardığı sonuçlar şunlardır:

- a) Proje için hazırlanan "Proje Tanıtım Dosyası" kapsamında projenin yapım ve faaliyet aşamalarında ortaya çıkabilecek her türlü çevresel etkiye ilgili çalışmalar yapılmıştır.
- b) İlgili alanların uzmanları tarafından proje kapsamında özellikle manyetik alan, kuşlar ve gürültü kirliliğine yönelik yapılan ölçüm sonuçlarına göre kümülatif etkileri de ortaya koyan ayrıntılı çalışmalar yapılmıştır.
- c) Projeye ilgili verilen "Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir" ve "1. derece doğal sit alanında planlanan idari tesisin 3. derece doğal sit alanına kaydırılması" kararları bilimsel ve teknik açıdan uygundur.

viii. Proje geliştiricisi projenin uygulandığı ülkedeki kurumlardan tüm izinleri aldığını ve yasal yükümlülüklerine uygun hareket ettiğini göstermiştir. Proje geliştiricisi projenin herhangi bir olumsuz etkiye neden olmadığını göstermek üzere – aynı zamanda mahkeme tarafından görevlendirilen bilirkişi heyetince de sunulan – ayrıntılı

çalışmalara başvurmuştur. Proje iş sağlığı ve güvenliği açısından potansiyel bir risk¹⁴ tespit etmiştir, bunun için azaltım önlemleri almıştır ve Gold Standard gereklilikleri uyarınca takibini yapmaktadır.

- ix. Kültürel ve arkeolojik mirasa yönelik muhtemel etkiler açısından, Proje geliştiricisi saha analizi ve arşiv taraması sırasında hiçbir kültürel özelliğe rastlanmadığını belirten Kültür ve Turizm Bakanlığı¹⁵ uzmanlarınca düzenlenmiş yazıyı sunmuştur.
- x. Gürültü kirliliğiyle bağlantılı olarak, proje geliştiricisi bilirkişi heyetiyle aynı şekilde gürültü seviyelerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğunu belirtmiştir. VVB, RE Carbon da proje geliştiricisinin iddialarını teyit eder şekilde Gürültü Değerlendirme Raporlarını¹⁶ doğrulamıştır.
- xi. Proje, yerel halk ve hayvanlara yönelik güvenlik riskine ilişkin, 2 güvenlik personeli, 3 teknik personel, 22 kamera, türbinlere tel örgü ve proje sahasının etrafına uyarı levhaları konulmasını kapsayan güvenlik önlemlerini almıştır.
- xii. VVB, RE Carbon Proje geliştiricisinin proje lokasyonunun doğrulanması için gerekli dokümanları ve rüzgar türbinlerinin GPS koordinatlarını verdiği teyit etmiştir. VVB yazılı şikayette belirtildiği üzere projenin Sarnıç alanı sınırları içerisinde olabileceğini fakat en yakın yerleşim yerinin Ovacık Köyü olduğuna dikkat çekmiştir. EPDK tarafından düzenlenen elektrik üretim lisansı, onaylama raporu, üçüncü taraflarca düzenlenen ornitoloji raporu, gürültü değerlendirme raporu ve bilirkişi heyeti raporu gibi belgelerin kontrolüyle doğrulama yapılmıştır. Ayrıca, VVB saha ziyareti ve paydaşlarla görüşmeler sırasında hiçbir riskin belirlenmediğini ya da bildirilmediğini de ifade etmiştir. VVB aynı zamanda gürültü değerlendirme raporu vs. gibi ilgili tüm belgelerin gürültü seviyesinin kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğunu göstermek üzere proje geliştiricisi tarafından paylaşıldığını teyit etmiştir.
- xiii. Saha ziyareti sırasında, SRY uzmanları yerel paydaşlarla görüşmüşler ve diğer endişelere ilaveten tarımsal üretimde azalma, arazi/bitkilerin zarar görmesi, tarımsal üretimin yapım aşaması sırasında engellenmesi gibi endişelerin gündeme getirildiğini belirtmişlerdir. Ancak, uzmanlar ifade edilen endişelerin paydaşlarca dile getirildiğini ve asıl etki değerlendirmesinin çalışmanın kapsamının dışında olduğunu vurgulamışlardır. Paydaş beyanı sadece ilgili paydaşların belirlenmesinde kullanılmıştır.

(c) İnceleme ve sonuç

- i. Proje geliştiricisi, projenin yürütüldüğü ülkedeki yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve ilgili kurumlardan izinlerin alınması için proje faaliyetlerinin muhtemel olası etkilerinin değerlendirilmesine yönelik ayrıntılı çalışmalar yapmıştır. Örneğin iş sağlığı ve güvenliği gibi risk belirlenen alanlarda, proje geliştiricisi Gold Standard gereklilikleri uyarınca azaltım önlemlerini uygulamaya sokmuştur.

¹⁴ Gold Standard Pasaportu - Çeşme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye

¹⁵ Kültür ve Turizm Bakanlığı Yazısı

¹⁶ Çevresel Gürültü Analiz Raporu, 2015

- ii. Onaylayıcı ve Doğrulamayı VVB'ler potansiyel etkileri denetlerken saha ziyaretlerini, paydaşlarla yapılan görüşmeleri ve Proje Tanıtım Dosyası (PTD), elektrik üretim lisansı, ornitoloji raporu, gürültü değerlendirme raporu vs. şeklinde üçüncü taraflarca düzenlenen raporlar gibi belge niteliğinde kanıtlarla desteklenen bulguları temel almıştır.
- iii. Dava duruşmaları sırasında görevlendirilen bilirkişi heyetinin bulguları da projenin bilimsel ve teknik açıdan uygun olduğunu ve herhangi bir muhtemel olumsuz etkinin belirlenmediğini ve bildirilmediğini teyit eder niteliktedir. Bugün itibarıyla, "Çevresel Etki Değerlendirmesi (CED) Gerekli Değildir" kararı da mahkeme tarafından uygun bulunmuştur.
- iv. Soruşturma ekibinin derlediği bulgular temelinde, projenin olumsuz etkilere yol açtığı iddialarını destekleyecek herhangi bir kanıt bulunmamıştır. Fakat, proje kapsamında paydaşların projenin muhtemel olumsuz etkilerine ilişkin endişelerini ele almak üzere onlarla birlikte hareket edilmediğini de belirtmek gerekmektedir.

4.2. İddia 2 – Sürdürülebilir kalkınma açısından fayda sağlanmaması

(a) İddia Özeti

- i. Projenin sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamadığı ve proje faaliyetlerinin yerel tarım ve turizm faaliyetlerini olumsuz etkilediği iddia edilmektedir.

(b) Durum tespiti

- i. Soruşturma kapsamında aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:
  - Proje Ayrıntılı Etki Değerlendirmesi – Sürdürülebilir Kalkınma Matrisi uyarınca sürdürülebilir kalkınma faydalarını yeterli bir şekilde değerlendirmiş ve göstermiş midir? VE//
  - Proje yerel tarım ve turizm faaliyetlerine yönelik olumsuz etkilere ilişkin paydaşlardan geribildirim almış mıdır? VE//
  - Aldıysa, proje paydaşlardan gelen söz konusu endişeyi ortadan kaldırmak üzere azaltım önlemlerini uygulamış, izlemiş ve doğrulamış mıdır?
- ii. Geçerli [Gold Standard gereklilikleri](#)¹⁷ Bölüm VII uyarınca, proje

¹⁷ [Gold Standard İlkeleri](#): İlke 1: Proje UNDP Bin Yıllık Kalkınma Hedefleri (MDG) Karbon Koruma İlkeleri ile uyumlu bir şekilde hiçbir zarar vermez, İlke 2: Proje sürdürülebilir kalkınmayı güçlendirir ve İlke 7: Projenin uygunluk ve ilerleme durumu tüm kredi dönemi boyunca izlenir, raporlanır ve bağımsız doğrulamaya tabi tutulur.

[Gold Standard Gereklilikleri](#): Bölüm VII. a. Proje riskleri ve sürdürülebilir kalkınma açısından faydalar, b. 'Zarar Vermeme' Değerlendirmesi, c. Ayrıntılı Etki Değerlendirme – Sürdürülebilir Kalkınma Matrisi ('SK Matrisi') d. Sürdürülebilirlik İzleme Planı; ve

İmzalı beyan - Ek S: Ön Yazı ve Ek M: Hüküm ve Koşullar

- sürdürülebilir kalkınmaya yönelik sağladığı faydaları ayrıntılı bir Gold Standard aracını – sürdürülebilir kalkınma matrisini kullanarak net bir biçimde gösterir. Projenin beklenen olumlu ve olumsuz etkileri, çevresel, sosyal ve tekno-ekonomik olmak üzere üç yönden değerlendirmesi gerekir.
  - olumsuz etkileri değerlendirir ve bir azaltım önlemi almak suretiyle etkisiz hale getirip sürdürülebilir kalkınma faydaları açısından net pozitif katkının gösterilebilmesi için izleme yapar.
- iii. Gold Standard sertifikası için proje, Çevre, Sosyal Kalkınma ve Ekonomi olmak üzere üç kategoride önceden belirlenen on iki Sürdürülebilir Kalkınma Göstergesi uyarınca ayrıntılı bir sürdürülebilir kalkınma etki değerlendirmesi yapmıştır.
- iv. Gold Standard Pasaportunda¹⁸ sunulduğu üzere, projenin on iki gösterge arasında olumlu etki yaratması beklenen alanlar şunlardır: Hava kalitesi, Su kalitesi ve miktarı, İstihdamın Niteliği, İş Sayısı ve gelir artırımı, Ödemeler ve yatırım dengesi. Proje, olumlu puanlanan etkiler açısından kaydedilen ilerlemeyi takip etmek amacıyla izleme, raporlama ve doğrulama planı tasarlamıştır.
- v. Geriye kalan, Toprak koşulları, Diğer kirleticiler, Biyoçeşitlilik, Yoksullar için geçim kaynakları, Uygun fiyatlı ve temiz enerji hizmetlerine erişim, Beşeri ve kurumsal kapasite ile Teknoloji transferi ve teknoloji alanında kendi kendine yetebilme şeklindeki sürdürülebilir kalkınma göstergelerinde proje puanı nötr¹⁹ kalmıştır. PTD ve kayıt sırasında yapılan değerlendirme temelinde, proje geliştiricisiyle Gürültü kirliliği, Göçmen Kuşlar ve Yarasalar, Çevre düzenlemesinin görünümü gibi muhtemel olumsuz etki yaratabilecek riskler görüşülmüştür. Proje geliştiricisi, PTD ve destekleyici diğer çalışmalara atıfta bulunarak projenin Gürültü Kirliliği ve Peyzaj görünümüyle ilgili olumsuz bir etkiye neden olmasının beklenmediğini göstermiştir; bununla birlikte kuş ve yarasalara yönelik olumsuz etkilerden kaçınmak üzere türbinler arasında yeterli mesafe bırakılması, türbin kanatlarının renklendirilmesi vs. gibi önleyici tedbirler almıştır. Ayrıca, bu tedbirlerin etkili olduğundan emin olabilmek için proje “gözlemlenen kuş çarpması sayısını” da izleme parametresi olarak belirlemiştir.
- vi. Gold Standard gereklilikleri uyarınca, proje geliştiricisi Gold Standard Pasaportunda belirtildiği üzere projeyi ve hem olumlu hem olumsuz etkilerini paydaşlarla görüşmüştür. Onaylayıcı VVB, RINA da bu görüşmelere katılmıştır ve takip edilen paydaş katılımı yaklaşımının yanı sıra Gold Standard Pasaportunda sunulan bilgilerin olay ve gerçekleri doğru bir şekilde yansıttığını onaylamıştır.
- vii. Onaylayıcı VVB, RINA saha ziyareti, paydaşlarla görüşmeler ve belge kontrollerinden oluşan bir onaylama denetimi gerçekleştirmiştir. VVB temsilcisi denetim sürecini ve onaylama raporunda yer alan bilgileri inceleyebilmiştir. VVB denetim raporunda²⁰ ufak tefek tutarsızlıkların olduğunu kabul etmekle birlikte bunların istemeden ve yanlışlıkla yapıldığını belirtmiştir. Örneğin, biyoçeşitliliğin izleme parametreleri

¹⁸ Gold Standard Pasaportu - Çesme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye

¹⁹ Nötr Puan, projenin herhangi bir olumsuz etkisinin belirlenmediği veya olumsuz etkisi olsa dahi uygun azaltım önlemlerinin tespit edilip uygulanmasıyla tamamen azaltılacağı anlamına gelmektedir.

²⁰ Gold Standard Onaylama Raporu - Çesme Rüzgar Enerjisi Projesi, Türkiye, RINA RINA Services S.p.A. (RINA) tarafından düzenlenen 2014-Tq-61-Md sayılı Rapor

arasında sayılmaması – bu parametre daha sonra kayıt inceleme sürecinin ileriki aşamalarında proje izleme planına dahil edilmiştir.

- viii. Doğrulayıcı VVB; RE Carbon 1. izleme dönemi için doğrulama denetimi gerçekleştirmiştir. Doğrulama denetimi kapsamında saha ziyareti, paydaş görüşmeleri ve belge kontrolleri yapılmıştır. VVB, belgeler, sahada yapılan gözlemler ve paydaşlarla görüşmeler temelinde projenin kayıt sırasında belirtilen izleme planına uygun bir şekilde izleme sürecini yürüttüğünü ve sürdürülebilir kalkınmaya olumlu yönde katkıda bulunduğunu doğrulamıştır. Denetim ekibi ornitoloji raporlarının²¹ çapraz kontrolünü yapmış ve kuşlara yönelik olumsuz bir etkinin olmadığını doğrulamasını yapmak üzere paydaşlarla görüşmüştür. Ek olarak, VVB doğrulama raporunda geçmişte proje faaliyetinin neden olduğu gürültü seviyesine ilişkin endişelerin paydaş tarafından gündeme getirildiğini de belirtmiştir. Gürültü seviyesini doğrulamak üzere VVB, gürültü değerlendirme raporlarının²² gözden geçirmiş ve projenin izin veriler sınırlar dahilinde kaldığını tespit etmiştir. Proje geliştiricisi aynı zamanda sonuçları teyit eden gürültü ölçüm raporlarının²³ ve İzmir Büyükşehir Belediyesi²⁴ yazısını da paylaşmıştır.
- ix. Proje, Doğrulayıcı VVB tarafından teyit edildiği üzere, devamlı katkı/şikayet mekanizmasını paydaşlarla görüşmüş ve Ovacık Köyü muhtarına bir geribildirim defteri vermiştir. Fakat doğrulama raporunda da yazdığı üzere, doğrulama amaçlı saha ziyareti sırasında söz konusu defterin kayıp olduğu tespit edilmiştir. Proje geliştiricisi tarafından Ovacık Köyü muhtarına yeni bir geribildirim defteri temin edilmiştir.
- x. Tarıma ilişkin olumsuz etki hususunda, proje geliştiricisi ekoloji ve iklim özellikleriyle tarımsal çeşitliliğin evrimi değerlendirildiğinde tesisin işletimi sırasında projenin bölgede bulunan tarım bitkilerine yönelik olumsuz etkilere yol açmasının beklenmediği kanaatine varan bilirkişi heyeti bulgularına atıfta bulunmuştur. Proje geliştiricisi, paydaşlara tarımsal üretimin ya da arıların olumsuz etkilenmediğini göstermek amacıyla proje alanının bal ve süt üretimi için kullanıldığını vurgulamıştır. Ek olarak, proje kapsamında sınırlara 14000 ağaç fidanı dikilmiştir.
- xi. Projenin bölgedeki turizm faaliyetleri üzerindeki olumsuz etkisi söz konusu olduğunda, turizm faaliyetlerine yönelik potansiyel etkiyi tespit etmenin zor olduğunu belirtmek gerekir. Genel itibarıyla, kamuya açık bilgilere bakıldığında bölgedeki turist sayısının ve turizmle bağlantılı iş fırsatlarının artmakta olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, buradan projenin etkisinin olumlu ya da olumsuz olduğu sonucu çıkmamaktadır.
- xii. Saha ziyareti sırasında, SRY uzmanları yerel paydaşlarla görüşmeler yapmıştır: projeden doğrudan etkilenen üç yerleşim yerinin muhtarları, etkilenen paydaşlar²⁵,

²¹ ABK Çeşme-RES Genel Ornitolojik Değerlendirme Ekim, 2016-2

²² Çevresel Gürültü Analiz Raporu, 2015

²³ Gürültü Seviyesi Değerlendirme Raporu, 2017

²⁴ İzmir Büyükşehir Belediyesi Gürültü hakkında Yazı, 2018

²⁵ SRY saha ziyaretinde paydaşları rastgele seçmiştir ve Projeden Etkilenen Kişileri (PAP) arazisi proje tarafından alınan kişiler veya proje sahasının yakınında yaşayan ve projenin inşaat fazında bitkilere hasar,

proje geliştiricisi ve şikayet sahibi. Uzmanlar projenin paydaş katılımı çalışmalarında boşluklar tespit etmiş ve aşağıdaki sonuçlara varmıştır:

- proje geliştiricisi etkilenen paydaşların katılımını şeffaf bir şekilde sağlamamıştır,
- proje geliştiricisi, muhtemel olumsuz etkiler ve arazi edinimi süreci nedeniyle projeye karşı çıkan paydaşlarla iletişim kurmamıştır,
- paydaş katılımı tamamen şeffaf olmamıştır; örneğin paydaşlar toplantıya davet edilmemiş, şikayet defterine erişimleri sağlanmamıştır ve paydaşların proje seviyesinde oluşturulan şikayet sürecinden haberleri yoktur.

(c) İnceleme ve sonuç

- i. Proje geliştiricisi, ilgili sürdürülebilir kalkınma faydalarının, projenin muhtemel olumsuz etkilerinin ve azaltım önlemlerinin belirlenmesinde Gold Standard Sürdürülebilir Kalkınma Matrisini kullanmıştır ve izleme, raporlama ve doğrulama planını buna göre tasarlamıştır. Proje kapsamında seçilen sürdürülebilir kalkınma göstergelerine yönelik yapılan katkılar 1. izleme döneminde takip edilmiştir. Fakat şikayet kapsamında ifade edildiği ve harici uzmanlar tarafından da raporlandığı üzere, proje paydaşların muhtemel olumsuz etkilere ilişkin endişelerini ele almak üzere şeffaf bir şekilde paydaş katılımını sağlamakta yetersiz kalmıştır. Paydaşların gürültü kirliliği ve tarımsal üretime etki gibi kimi endişelerinin bilirkişiler ve VVB'lerce varılan kanaate göre uygun bulunmadığını da belirtmek gerekir. Ancak, paydaşların katılımının devamlı surette sağlanmaması nedeniyle, proje geliştiricisi Gold Standard sertifikası uyarınca paydaşların endişelerinin göz önünde bulundurulması ve bu endişelerin gereğince ele alınmasında başarısız olmuştur.
- ii. Onaylama ve doğrulama denetimlerinde, VVB'ler proje geliştiricisinin verdiği bilgileri denetleyebilmişlerdir, ancak paydaş katılımı konusundaki boşlukları belirleyememişlerdir. Örneğin, onaylayıcı VVB, RINA raporunda paydaşlarla istişare yürütüldüğünü ve paydaşların projenin hem olumlu hem de olumsuz etkilerine yönelik proje değerlendirmesiyle aynı fikirde olduklarını belirtmiştir. VVB uzman tarafından raporlandığı üzere proje aleyhinde devam etmekte olan protestoyu tespit edip raporlayamamıştır.
- iii. Bilirkişi bulguları ve destekleyici diğer çalışmalar, tarımsal üretim de dahil olmak üzere çevre ve yerel paydaşlara yönelik herhangi bir olumsuz etkinin varlığını teyit etmemektedir. Fakat, projenin sürdürülebilir kalkınma açısından gerçekten de net olumlu katkıda bulunmasının sağlanması için hem olumlu hem de olumsuz etkilerde paydaş geribildirimini aynı derecede önem teşkil etmektedir. VVB'lerin olumlu görüşlerine rağmen, soruşturma ekibi, özellikle de paydaş katılımının sağlanması ve projenin sürdürülebilir kalkınma açısından sağladığı katkının değerlendirilmesinde paydaşların fikirlerinin dikkate alınması hususlarında projenin Gold Standard gerekliliklerine tam olarak uygun hareket etmediğini düşünmektedir.

4.3. İddia 3 - İlgili paydaşların katılımının sağlanmaması/paydaşlarla istişare süreci yürütülmemesi

parsellere engel, trafik etkisi, toz ve gürültü etkileri gibi faktörlerden etkilenen kişiler ve projenin işletim aşamasında gürültü, yaşam kalitesi ve geçim kaynağı alanlarında etkilenebilecek kişiler olarak tanımlamıştır. SRY raporu.

(a) İddia özeti

i. Aşağıdakiler iddia edilmiştir:

- İlgili paydaşlar (arazi sahipleri ve yerel vatandaşlar gibi) istişare süreçlerine davet edilmemişlerdir.
- Paydaş istişare toplantısı için halka hiçbir duyuru yapılmamıştır.
- Gerçek anlamda bir paydaş toplantısı düzenlenmemiş ve yapılmamıştır.
- Paydaş toplantılarına katılım karşılığında vaatlerde bulunularak paydaşların imzaları taklit edilmiştir.

ii. Yukarıda ifade edilenlere ilaveten, projeye yöneltilen suçlamalar arasında paydaşları davalarla ve davalar üzerinden tehdit etmek de yer almaktadır.

(b) Durum tespiti

i. Soruşturma kapsamında aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

- Proje ön fizibilite değerlendirmesinin bir sonucu olarak tamamlayıcı paydaş istişare süreçlerine ilişkin Gold Standard gerekliliklerine uygun hareket etmiş midir? Ve//
- Onaylama ve doğrulama denetçisi verilen bilgilerin izleme gerekliliklerini karşıladığını doğrulayabilmiş midir? Ve//
- Proje resmi bir devamlı katkı/şikayet mekanizması uygulamış ve bildirilmesi durumunda paydaşların endişelerini ele almak üzere belirlenmiş bir prosedür takip etmiş midir?

ii. Gold Standard Gereklilikleri, yani Yerel Paydaş İstişareleri (LSC) ve Paydaş Geribildirim Toplantıları (SFR) uyarınca iki aşamalı bir paydaş istişare süreci yürütülmelidir. LSC toplantısı projenin tasarım aşamasında gerçekleştirilir. Gold Standard prosedürleri uyarınca paydaş istişarelerinin yürütülmediği geriye dönük proje döngülerinde, SFR sırasında yüz yüze bir toplantının yapılması gerekli olabilir.

iii. Gold Standard gerekliliklerine²⁶ göre, geriye dönük kayıt döngüsü kapsamında sunulan projenin (yani GS gereklilikleri uyarınca yerel bir paydaş istişare toplantısı yapmadan proje uygulamasına başlanmış projelerin) bir Ön Fizibilite Değerlendirmesinden²⁷ (PFA) geçmesi gerekir. Bu projelerin uygulama öncesi Yerel Paydaş İstişare süreci yürütmeleri beklenmez (çünkü artık bu fırsat kaçmıştır), bunun yerine geçerli prosedürü takiben bir Ön Fizibilite Değerlendirmesine başvurmaları gerekir. Ön fizibilite değerlendirmesinin sonucunda tamamlayıcı olarak hangi paydaş istişare süreçlerinin yürütülmesi gerektiğine dair bilgi temin edilir. Proje geriye dönük bir

²⁶ Gold Standard İlkeleri: İlke 3: Proje ilgili tüm paydaşları sürece dahil eder.

[Gold Standard gereklilikleri Bölüm VIII. b.](#) Yerel paydaşlarla istişare. Ve VIII.d. Paydaş geribildirim toplantıları

²⁷ Ya kapsamlı ya da hızlandırılmış PFA (ön fizibilite değerlendirmesi). Onaylama için görevlendirilen VVB'nin Gold Standard Ek P'de belirtilen uygunluk kriterlerini karşılaması (VVB'nin GS gerekliliklerine hakim olduğunu ve paydaş istişare toplantısı yapılarak uygulanmamasına rağmen projenin GS gerekliliklerine uygun hareket ettiğini tespit ettiğini gösterme gerekliliği de bu kriterlere dahildir) ve proje türünün hızlandırılmış prosedür için uygun olması halinde, Proje geliştiricisi ön fizibilite değerlendirmesinde hızlandırılmış yolu tercih edebilir.

projedir ve hızlandırılmış (Fast Track) yolu seçmiştir, dolayısıyla da tam bir ön fizibilite değerlendirmesi gerçekleştirmemiştir. SFR sürecinde, proje 25 Kasım 2014 tarihinde paydaş toplantısı organize etmiştir ve SFR 12 Mart 2015 tarihine kadar sürmüştür.

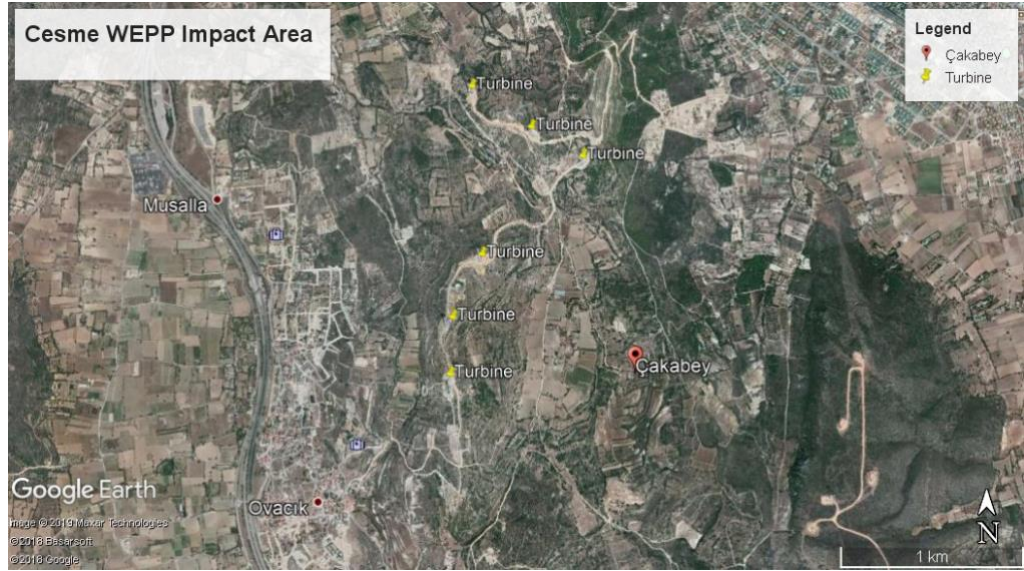
- iv. Gold Standard kaydı için başvuru yapan tüm projeler proaktif bir şekilde paydaşların projeye ilişkin geribildirimini alır ve resmi bir devamlı katkı/şikayet mekanizması işletir ([Gold Standard Gereklilikleri Bölüm VIII. b](#)).
- v. Proje geliştiricisi yerel paydaşların muhtar aracılığıyla yapılan duyurularla ve Ovacık Köyü kıraathanesine asılan ilanla toplantı öncesinde bilgilendirildiklerini iddia etmektedir. Toplantıya Ovacık Köyü sakinleri ve ihtiyar heyeti üyeleri, proje geliştiricisi ve VVB, RINA katılmıştır. Proje yerel STK'ların da toplantıya davet edildiğini fakat hiçbirinin katılım göstermediğini ileri sürmektedir. Proje yerel paydaşlara ve STK'lara davetiye gönderildiğine dair ifadelerini desteklemek amacıyla belge niteliğinde kanıt sunmuştur.
- vi. Onaylayıcı VVB, RINA toplantıya katılan paydaşlarla görüşmüş ve Ovacık Köyü'ndeki kıraathaneyi ziyaret etmiştir. VVB görüşme sırasında paydaşlardan herhangi bir olumsuz yorum almamıştır.
- vii. Gold Standard gereklilikleri uyarınca, proje dokümanları, İngilizce ve Türkçe olarak kamuya açık bir şekilde <http://bizden.lifenerji.com/yerel-halki-bilgilendirme-surecindeki-projeler/cesme-res/> adresinden paylaşılmıştır ve basılı kopyaları paydaş geribildirimi alınmak üzere Ovacık Köyü muhtarı aracılığıyla sunulmuştur. Gold Standard dahil olmak üzere paydaşlar, faks, posta, telefon üzerinden SFR boyunca geribildirimde bulunmaya davet edilmiştir. SFR sırasında da hiçbir olumsuz yorum gelmemiştir.
- viii. Gold Standard Pasaportunda belirtildiği ve görüşmeler sırasında proje geliştiricisi ve onaylayıcı VVB tarafından da teyit edildiği üzere, şikayet mekanizması üzerinde konuşulmuş ve mekanizma aşağıdaki unsurları içerecek şekilde oluşturulmuştur – Devamlı Katkı Süreci Defteri Ovacık Köyü Muhtarına teslim edilmiştir. Muhtarın iletişim adresi: Mehmet KOÇ, Telefon numarası ve e-posta, proje temsilcisinin kimlik bilgileri.
- ix. Doğrulayıcı VVB, RE Carbon da doğrulama amaçlı saha ziyareti sırasında yerel paydaşlarla görüşmüştür. VVB, gürültü haricinde paydaşların projeye ilgili belirli bir şikayeti olmadığını, gürültüyle ilgili daha önce şikayette bulunulduğunu ve projenin gürültü değerlendirme raporlarının sunulmasıyla konunun çözüldüğünü teyit etmiştir. VVB raporunda aynı zamanda proje geliştiricisinin iletişim bilgilerinin paydaşlarda bulunduğunu da teyit etmiştir fakat yorum defterinin sahada bulunamadığını ve bu nedenle de gelecekte yapılabilecek şikayetlerin kayda alınması amacıyla yeni bir yorum defterinin muhtara verildiğini belirtmiştir.
- x. Soruşturma sırasında, Gold Standard, projede Gold Standard gerekliliklerini yerine getirmek üzere düzenlenen Paydaş İstişare sürecine yönelik bağımsız bir uygunluk denetimi yapmak üzere SRY uzmanlarını görevlendirmiştir. Denetimin kapsamı, şikayet mekanizmasının oluşturulması, projelerin sürdürülebilir kalkınma açısından faydalarının ve risklerinin (çevresel/sosyal/ekonomik) belirlenmesi dahil olmak üzere paydaş belirleme ve istişarelerin Gold Standard gerekliliklerine uygun olup olmadığının değerlendirmesinden oluşmaktadır.

xi. Saha ziyareti kapsamında, SRY uzmanları 6 Kasım 2019 tarihinde proje sahasını ziyaret etmiş ve proje temsilcisi, şikayet sahipleri, proje alanında yaşayan ve proje uygulaması için arazileri alınan paydaşlar, projeden doğrudan etkilenen paydaşlar ve doğrudan etkilenen civardaki üç yerleşim yerinin muhtarlarıyla görüşmüşlerdir. Sahada yapılan istişarelere ilaveten, geçmişte yapılan paydaş katılım çalışması ve projenin etkilerine ilişkin Ovacık Köyü Muhtarıyla telefonda görüşülmüştür. Uygunluk denetimiyle ilgili tüm paydaşların kapsama dahil edilmesi için Çeşme Belediyesi temsilcisiyle temasa geçilip belediye başkanının görüşleri alınmaya çalışılmış ancak başkanın yoğun programı nedeniyle kendisiyle biraraya gelinememiştir.

xii. Uzmanlarca derlenen bulgular aşağıda özetlenmiştir:

- Proje 3 yerleşim alanını etkilemektedir: Ovacık Köyü, Musalla ve Çakabey Mahallesi (Harita 1). Proje geliştiricisi üç mevkiinin de projeden eşit derecede etkilendiği ifadesine katılmaktadır.
- Proje geliştiricisi paydaşları Gold Standard gerekliliklerine göre belirlememiştir – proje alanı dahilinde arazi kullanım hakkı olan paydaşlar başarısızlığa uğrayan ilk müzakerelerden sonra istişarelerden hariç tutulmuşlardır.

- Paydaş toplantıları ve SFR geniş bir şekilde duyurulmamıştır. Davet ilanı Ovacık'taki kiraathaneye asılmış ve diğer iki mahalledeki paydaşlar toplantılara ve SFR'ye proaktif bir şekilde çağırılmamışlardır.
- Proje bilgileri proje geliştiricisi tarafından tüm paydaşlarla paylaşılmamıştır.
- Yerel paydaşların projenin başından itibaren endişelerini gündeme getirmelerine ve projeye karşı çıkmalarına rağmen proje, SFR boyunca hiç yorum gelmediğini ileri sürmektedir.
- Şikayet başvurusunun olmaması, mevcut şikayet/katkı mekanizmasının sağlıklı işlemediğini göstermektedir. Görüşülen paydaşların hiçbiri şikayet mekanizması ya da geçmiş proje bilgilerinden haberdar değildir. Paydaş toplantısı tutanaklarını imzalayan Ovacık Muhtarı şikayet mekanizması hakkında bilgilerinin olmadığını ve şikayetlerini firmaya değil kaymakamlığa bildirdiklerini belirtmiştir. Ayrıca, paydaşlarla düzenli bilgi paylaşımı sağlamak için bir izleme süreci de bulunmamaktadır.

(c) İnceleme ve sonuç

- i. Paydaş katılımı ve paydaşlarla istişare sürecine yönelik yapılan değerlendirme sonucunda proje geliştiricisinin Gold Standard paydaş katılımı gerekliliklerine uygun hareket etmediği ortaya çıkmıştır. İki tur halinde yapılan istişarelere rağmen, paydaş katılımı kapsayıcı, şeffaf ve tüm paydaşlara açık olmamıştır. Paydaş katılımı yalnızca Ovacık Köyü sakinleriyle sınırlı kalmıştır ve yakın civardaki Musalla veya Çakabey köylerinden paydaşların katılımı hiç sağlanmamıştır.
- ii. Yaygın bir şekilde karşı çıkılan ve medyada geniş yer bulan bu tarz bir projeye herhangi bir şikayetin gelmemesi, işleyen bir şikayet mekanizmasının olmadığı göstergesidir. Proje geliştiricisi - tüm Gold Standard projeleri için karşılanması zorunlu bir gereklilik olan - uygun bir devamlı katkı mekanizması oluşturamamış ve devamlı paydaş katılımını sağlayamamıştır.
- iii. VVB'ler onaylama ve doğrulama denetiminin kapsamını proje geliştiricisinin verdiği bilgilerle sınırlı tutmuş ve yalnızca proje geliştiricisinin paydaş toplantısına davet ettiği paydaşlarla görüşmekle yetinmişlerdir. VVB paydaş katılımı hususunda ortaya çıkan boşlukların tespitinde başarısız olmuştur.
- iv. VVB'lerin paydaş katılımına ilişkin olumlu görüşüne²⁸ rağmen, soruşturma ekibi, özellikle paydaşların belirlenmesi, paydaşların katılımının proaktif bir şekilde sağlanması ve geribildirimlerinin değerlendirilmesi açısından projenin Gold Standard gerekliliklerine tam olarak uygun hareket etmediğini düşünmektedir. Ayrıca, proje tüm Gold Standard projeleri için bir gereklilik olan uygun bir devamlı katkı mekanizması oluşturamamış ve devamlı paydaş katılımı sağlayamamıştır.
- v. Projeye yöneltilen suçlamalar arasında, paydaşları davalarla ve davalar üzerinden tehdit etmek de yer almaktadır. Soruşturma ekibi bu iddianın söz konusu soruşturmanın kapsamının dışında kaldığı görüşünü taşımaktadır.

4.4. İddia 4 – İlgili yerel mevzuata uyulmaması

(a) İddia özeti

- i. Projenin yerel ve ulusal mahkeme kararlarını ihlal ettiği ve yolsuzluğa karıştığı iddia edilmektedir. Acele kamulaştırma kararı ve proje planı iptal edilmiş olmasına rağmen, proje uygulanmaktadır.

(b) Durum tespiti

- i. Soruşturma kapsamında aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:
  - Proje kapsamında projenin idaresiyle ve projeye ilgili tüm yerel, bölgesel ve ulusal düzenleme ve standartlara uyum gösterilmiş midir? Ve//

²⁸ Gold Standard, istisnai durumlarda, örneğin paydaşlardan birinin proje hakkında şikayette bulunması halinde, VVB'nin olumlu görüşüne rağmen sertifika kararlarını/denetim sonuçlarını tekrar incelemeye tabi tutabilir.

- Proje aleyhinde herhangi bir hukuki bulgu veya buna yol açabilecek sonuçlanmamış dava süreci var mıdır?
  - Proje Ek S: ön yazıda bulunan imzalı beyanı ihlal etmiş midir?
- ii. Gold Standard gereklilikleri Bölüm VII. a.4²⁹ uyarınca, tüm projeler uygulandığı ülkedeki çevresel ve sosyal etki değerlendirmelerine ilişkin gereklilikleri yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerde yerine getirmek zorundadır. Proje temsilcilerinin Ön Yazının bir parçası olarak projenin yerel, çevresel ve sosyal düzenlemelere uygun hareket ettiğini garanti eden bir beyan sunması gerekir. Ayrıca, proje kredi dönemi boyunca bu GS ilkelerine daima bağlı kalır.
- iii. ABK Çeşme, projenin çevresel etki değerlendirmesi için İzmir Valiliği'ne 01.03.2008 tarihinde başvuruda bulunmuştur ve başvuru olumlu kabul edilerek ABK Çeşme için 492 sayılı ve 21.05.2008 tarihli “Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir” kararı verilmiştir³⁰.
- iv. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (“EPDK”) Çeşme Rüzgar Enerjisi Santrali için ABK Çeşme'ye 11.03.2010 tarihli ve Ü/2461-6/1600 sayılı üretim lisansını düzenlemiştir. EPDK tarafından açıklanan bilgi kapsamında, söz konusu enerji santralinin 20.06.2015 tarihinde faaliyete girmesi kararlaştırılmıştır.
- v. EPDK tarafından 07.03.2013 tarihli ve 4307/83 sayılı işlemle Bebek İnşaat'ın Çeşme İlçesi, Musalla Mahallesi, 416 Ada, Parsel No 12, Ada 530, Parsel 2, İzmir adresinde yer alan taşınmazının kamulaştırılmasının kamu yararına olacağına karar verilmiştir. EPDK'nın kararına paralel olarak Bakanlar Kurulu rüzgar enerjisi santrali sınırları içerisinde bulunan taşınmazların acele kamulaştırılması kararını³¹ almıştır.
- vi. Soruşturma sırasında, Gold Standard projenin Türkiye'deki ilgili kanun ve yönetmelikler kapsamındaki hukuki durumunu değerlendirmek üzere Fırat – İzgi Avukatlık Ortaklığını görevlendirmiştir. Uzman bulgularına göre,
- Aşağıdaki hususlara ilişkin proje aleyhinde paydaş tarafından pek çok dava açılmıştır:
    - i. Kamulaştırma kararlarının iptali,
    - ii. Rüzgar enerjisi santrali inşaat alanına ilişkin Koruma Amaçlı İmar Planı ve Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planının iptali,
    - iii. Üretim lisansının iptali,
    - iv. Alanda inşa edilmesi planlanan rüzgar enerjisi santrali için verilen “Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir” kararının iptali.
- vii. Dava tutanaklarının incelenmesinin ardından, uzman aşağıdaki hususları tespit etmiştir:

²⁹ [Gold Standard Gereklilikleri](#): Bölüm VII.a.4. Yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme Gereklilikleri.

[Gold Standard İlkeleri](#): İlke 3: Proje ilgili tüm paydaşları sürece dahil eder
İmzalı beyan - Ek S: Ön Yazı ve Ek M: Hüküm ve Koşullar

³⁰ İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü: ÇED Gerekli Değildir Belgesi

³¹ Bakanlar Kurulu'nun 25.03.2013 tarihli ve 4523 sayılı kararı.

- aşağıdaki davalar Proje lehine sonuçlanmıştır: üretim lisansının iptali için açılan dava kararı ve rüzgar enerjisi santralinin yapılacağı alana ilişkin “Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir” kararının iptali için açılan davanın reddi kararı. Mahkeme kararları uyarınca, davalarda aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:
  - i. ABK Çeşme tarafından kurulan rüzgar enerjisi santrali yüksek rüzgar potansiyeli olan bir bölgeye kurulmuştur,
  - ii. projenin amacı ülkenin elektrik talebini karşılamaktır ve
  - iii. lisans bölgede yapılan coğrafi ve çevresel durum değerlendirmesine istinaden alınmıştır. Dolayısıyla, projeye verilen üretim lisansı mahkemece yasaya uygun bulunmuştur ve geçerlidir. Fakat, uzman, paydaşın mahkemenin ret kararına itiraz başvurusunda bulunduğunu tespit etmiştir ve henüz bu itiraz hakkında karar verilmemiştir. Bu nedenle ABK Çeşme’ye üretim lisansı verilmesinin yasaya uygun olup olmadığı konusu henüz karara bağlanmamıştır. Dolayısıyla nihai sonuç için temyiz süreci takip edilmelidir.
- Davalarda aynı zamanda ABK Çeşme aleyhinde değerlendirilebilecek kararlar da çıkmıştır. Bu bağlamda, alana ilişkin Koruma Amaçlı İmar Planı ve Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı kararları iptal edilmiştir; EPDK ve Bakanlar Kurulu’nun taşınmazların kamulaştırılması kararları, taşınmazların imar planlarının iptali sonucunda ilgili paydaşın hukuki zeminden mahrum bırakılması gerekçesiyle iptal edilmiştir. Türk hukukuna göre, Çevre ve şehircilik Bakanlığı’nın yeni imar planlarını hazırlaması gerekir ve ilgili kişiler ancak imar planının başlamasının ardından ilgili kuruma itirazda bulunabilirler. İtirazlar ilgili idare tarafından otuz günlük süre içinde değerlendirilip çözüme kavuşturulur. Fakat, eski planların iptal edilmesi, projeye verilen arazi kullanım izninin doğrudan geçersiz hale gelmesi sonucunu doğurmaz; bu durum yeni imar planında belirlenen koşullara göre değerlendirilecektir. Bu bağlamda, uzmanlar projenin söz konusu rüzgar enerjisi santraline ilişkin iskan ve yapı kullanım izinlerinin geçerli olduğu ve imar planlarını iptalinin ilgili ruhsatları otomatik olarak geçersiz kılmadığı görüşünü taşımaktadır.
- Mahkeme, acele kamulaştırma iřlemlerinin³² iptaliyle ilgili olarak paydaşların taşınmaz mülkleri için olağan kamulaştırma usulünün uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, ilgili taşınmazların mülkiyetinin olağan kamulaştırma usulü kapsamında devlete devredilmesini gerektiren bir karar verdiği için, nispeten daha uzun bir sürecin uygulanması gerekecektir.

(c) İnceleme ve sonuç

- i. Projenin uygulandığı ülkede inşaat ve işletim için gerekli ruhsat ve onaylar alınmıştır. Proje ayrıca uygulandığı ülkenin düzenlemelerine uygun hareket etmiş ve bunlara bağlı kalmıştır.

³² Olağan kamulaştırma usulünde, şu adımların takip edilmesi gerekmektedir: (i) taşınmazın sahibiyle satın alma işlemi, (ii) mülkün kıymet takdiri, (iii) mülk sahibiyle anlaşılması halinde gerekli tapu işlemlerinin yapılması, (iv) aksi takdirde, kamulaştırma değerinin idare tarafından belirlenmesi ve tescil davasının açılması ve (v) tüm adımların tamamlanmasıyla mülkiyetin idareye devredilmesi. Acele kamulaştırma usulü, Türk idare hukukunda istisnai bir kurumdur ve yalnızca belirli koşullar altında uygulanabilir. Bu usulde öncelikle taşınmazın kıymet takdiri yapılır ve mülkiyet idareye devredilir. Diğer işlemler mülkiyetin devrinden sonra yürütülür.

- ii. Yukarıda ifade edilen yargı süreçleri değerlendirildiğinde, koruma amaçlı imar planı ve koruma amaçlı uygulama imar planının, bu imar planlarına dayanan EPDK ve Bakanlık kararlarıyla birlikte iptal edildiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, projenin taahhüt ve beyanlarının aksine gerekli idari ve yasal süreçler özellikle de enerji santralinin üzerinde bulunduğu taşınmazların kamulaştırılması açısından tamamlanamamıştır. Bununla birlikte, projenin “Zarar Vermeme Beyanı” ve “Yerel Mevzuata Uyum Beyanı” açısından imza tarihinde gerekli koşulları yerine getirdiğini söylemek de doğru olur. İdarenin mahkemenin belirttiği konuları dikkate alıp gerekli kamulaştırma süreçlerini yürütmesi hala mümkündür. Bu şekilde özellikle de uygun imar planlarının hazırlanmasını takiben yasaya uygun bir kamulaştırma kararı verilebilir. Böyle bir durumda, proje ileriki süreçlerde verilen taahhütleri yerine getirebilecektir.
- iii. Soruşturma ekibi, her ne kadar proje lisansı geçerli olsa da, projenin proaktif davranıp Gold Standard’ı yasal süreçten ve devam eden davalardan haberdar etmediği, dolayısıyla da Gold Standard gerekliliklerine tam uyum sağlamadığı kanaatine varmıştır.

4.5. İddia 5 - İzleme raporlarında sahte veya yanıltıcı bilginin yer alması

(a) İddia özeti

- i. Projenin proje mülkiyeti ve proje belgeleriyle ilgili bilgileri paydaşlarla şeffaf bir şekilde paylaşmadığı iddia edilmektedir. Proje kapsamında proje kaydı için sahte ve/veya yanıltıcı bilgi verilmiştir.

(b) Durum tespiti

- i. Soruşturma kapsamında aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:
  - Proje kapsamında, proje bilgileri GS gereklilikleri uyarınca şeffaf bir şekilde kamuoyuyla paylaşılmış mıdır?
- ii. GS ilkeleri³³ uyarınca, onaylanan bilgilerin çoğaltılabilmesi ve takibinin yapılabilmesi için proje bilgileri uygun şekilde dokümanite edilir. Proje belgeleri Gold Standard Kayıt Sisteminde kamuoyuyla paylaşılır. Ayrıca, Gold Standard geçerli Gold Standard dokümantasyonunun proje belgelendirme döngüsünün farklı aşamalarında kamuoyuyla paylaşılmasını gerekli kılar.
- iii. Proje belgeleri SFR kapsamında <http://bizden.lifenerji.com/yerel-halki-bilgilendirme-surecindeki-projeler/cesme-res/> adresinden kamuoyuna açık bir şekilde paylaşılmıştır. Belgelere hala bu weblink üzerinden erişilebilmektedir. Ayrıca, kayıt sisteminin eski sistemden yeni sisteme aktarıldığı zaman dilimi hariç olmak üzere, ilgili tüm belgeler Gold Standard kayıt sistemi üzerinden de kamuoyuyla paylaşılmıştır.

³³ *Gold Standard İlkeleri*: İlke 6: Projede şeffaflık esastır.

Gold Standard Gereklilikleri: Bölüm VIII.f Proje kaydının yapılması

İmzalı beyan - Ek S: Ön Yazı ve Ek M: Hüküm ve Koşullar

iv. Proje belgelerinde ve onaylama raporunda, proje sahası ve yakınındaki şehir arasındaki mesafenin yanlış verilmesi, nispeten yanlış bir haritanın kullanılması, izleme parametrelerine atıfta bulunulmaması vs. gibi ufak tefek tutarsızlıklar görülmüştür. Doğrulayıcı VVB, yapılan görüşme sırasında, proje ve rüzgar türbini lokasyonlarının GPS koordinatlarıyla çapraz doğrulamasının yapıldığını ve bilgilerin doğru olduğunu teyit etmiştir.

(c) İnceleme ve sonuç

- i. Soruşturma ekibi proje dokümanlarında bazı küçük çaplı tutarsızlıkların olduğunu kabul etmektedir. Ancak bu tutarsızlıklar kasıtlı değildir ve yanlışlıkla yapılmıştır. Proje geliştiricisi ve VVB'lerin bu tarz tutarsızlıklardan kaçınmak üzere dikkatli bir yaklaşım sergilemeleri gerekmektedir.
- ii. Soruşturma ekibi, projenin Gold Standard gerekliliklerine uygun hareket ettiği görüşündedir.

5. Sonuçlar ve tavsiyeler

(a) Şikayet kapsamındaki iddialar, Gold Standard kural ve gereklilikleri uyarınca “uygunsuzluk” teşkil etmektedir.

İddialar, ilgili Gold Standard kural ve gereklilikleri açısından maddi aykırılık teşkil etmektedir. Şikayet sahibi, kayıt sürecinin bir parçası olarak bir dizi Gold Standard ilkesinin ihlal edilmiş olmasına rağmen projenin Gold Standard'a kaydının yapıldığını ileri sürmektedir.

Proje geliştiricisi, Hüküm ve Koşulları kabulüyle birlikte proje ömrünün tamamında Gold Standard kural ve gerekliliklerine³⁴ bağlı kalmayı taahhüt eder. Ayrıca, Gold Standard Hüküm ve Koşulları Madde 12 uyarınca, “Kullanıcı GSF'nin prestij ve iyi niyet tesis ettiğini, sektörde ve kamuoyunda iyi tanındığını kabul eder ve Kullanıcı GSF ile veya ilişkili faaliyetler yürütürken GSF'nin yüksek standart ve itibarına uygun hareket edilmesini sağlar. Kullanıcı ayrıca GSF'nin itibarına yönelik önemli ve olumsuz bir etkiye yol açan veya açma ihtimali olan nitelikte bir fiilde veya ihmalde bulunmayacağını ve görevlilerini, müdürlerini, çalışanlarını, acente ve temsilcilerini buna uygun bir şekilde yönetip görevlendireceğinin güvencesini verir. Kullanıcı GSF'nin zaman zaman Teknik Kurallar veya Marka Kurallarında değişikliğe gidebileceğini kabul eder. Kullanıcı her zaman bu kural ve düzenlemelere uygun hareket eder. Kullanıcı GSF'nin Gold Standard Markası kapsamındaki haklarının korunması ve güvence altına alınması amacıyla GSF ile makul bir şekilde ve iyi niyet temelinde işbirliği yapar.”¹

Yukarıda atıfta bulunan hükümler, projenin yanlış bilgi vermesinin Gold Standard ilke ve kurallarının ihlali anlamına geldiğini net bir şekilde göstermektedir. Mantıksal olarak, bu bilgilerin doğru olmadığı – kasten veya kasıtsız olarak – tespit edilmesi halinde, bu durum net bir uygunsuzluk teşkil eder.

³⁴ [Hüküm ve Koşullar](#) - Madde 4 Gold Standard Gereklilikleri, Projenin Gold Standard'a ilk başvuru yaptığı tarihte geçerli versiyon; • Gold Standard Bilgi Seti, Projenin Gold Standard'a ilk başvuru yaptığı tarihte geçerli versiyon (Gold Standard Gereklilikleri, “Teknik Kurallar” ile birlikte); • Gold Standard Ekleri; • Gold Standard Marka ve Sponsor Kılavuzu; ve • Gold Standard Kayıt Sistemi Kullanım Koşulları.

Yapılan soruşturma ve 4. bölümde sunulan bulgular temelinde, projenin aşağıdaki hususlarda uygunsuzluk teşkil ettiği sonucuna varılabilmektedir:

- proje Gold Standard'ı yasal durum ve devam eden dava süreçleriyle ilgili bilgilendirmemiştir ve
- proje özellikle de paydaşların belirlenmesi, proaktif bir şekilde paydaşların katılımının sağlanması ve geribildirimlerin dikkate alınması, devamlı katkı ve şikayet mekanizmasının oluşturulması açısından Gold Standard Paydaş İstişare gerekliliklerine tam bir uyum sergilememiştir.

(b) Tavsiyeler

İlk bakışta, ilgili tüm GS prosedürleri ve projenin uygulandığı ülkede mevcut normlar yerine getirilmiş gibi gözükmemektedir fakat sahada yapılan soruşturma temelinde düzeltilmesi gereken uygunsuzluk alanları tespit edilmiştir. Gold Standard soruşturması kapsamında bu uygunsuzlukların kasıtlı olup olmadığı tespit edilmemiştir. Fakat Gold Standard bu raporda yer alan bulguların Project Geliştiricisi açısından söz konusu boşlukların giderilmesi ve tüm Gold Standard gerekliliklerinin karşılanması için bir fırsat olarak görmektedir.

Dolayısıyla, soruşturma ekibi derhal geçerli olmak üzere projenin kayıt statüsünün askıya alınması gerektiği kanaatindedir. Askıya alındığı zaman GS Kayıt Sistemindeki proje hesabı dondurulacaktır ve projenin kayıt sistemi hesabındaki karbon kredilerinin transfer edilmesine/kredilerde işlem yapılmasına izin verilmeyecektir. Buna ilaveten, uygunsuzluğun giderilmesi amacıyla aşağıda sıralanan düzeltici eylemler yerine getirilmediği sürece proje, emisyon azaltımı ihracı talebinde bulunamayacaktır:

- Yüce mahkemenin kararında da belirtildiği üzere, idarenin mahkemece belirtilen hususları dikkate alarak gerekli kamulaştırma süreçlerini yürütmesi gerekmektedir. Proje paydaş katılımı da dahil olmak üzere yasal düzenlemelere ilişkin gereklilikler ve kamulaştırma süreçlerindeki değişiklikten kaynaklanan koşullara uygun hareket etmelidir.
- Proje aynı zamanda bağımsız bir üçüncü taraf gözetiminde arazi kamulaştırma süreçlerine yönelik paydaş katılımını tamamlayacak şekilde yeni bir paydaş istişare süreci yürütmelidir, bu çerçevede:
  - Etkilenen paydaşlar, geçerli Gold Standard paydaş istişare gereklilikleri uyarınca, dikkatli bir şekilde belirlenmelidir. Proje etkileri net bir şekilde belirlenmeli ve projenin etki sınırları içerisinde kalan tüm köylerden/bölgelerden paydaşların katılımı sağlanmalıdır;
  - Paydaşların belirlediği tüm riskler net bir şekilde görüşülmeli, azaltım planlaması yapılmalı ve geriye kalan kredi dönemi boyunca izlenmelidir;
  - Gerekli görüldüğü takdirde projenin sağladığını beyan ettiği faydalara ilişkin paydaş geribildirimleri alınmalı, sürdürülebilir kalkınma değerlendirilmesi gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir; ve
  - Şikayet ve devamlı katkı mekanizması paydaşlarla yeniden görüşülmeli ve etkilenen tüm paydaşlara açık hale getirilmelidir.
- Proje düzenli aralıklarla, en azından yılda iki kere, Gold Standard'a proje aleyhinde devam eden davaların durumuyla ilgili bilgi vermelidir. Devam eden davalarda

mahkemenin nihai kararının davacı lehine olması ve temyiz seçeneği kalmaması halinde projenin kaydı silinebilir.

- Proje kapsamında proje belgeleri güncellenmelidir ve farklı belgelerdeki tutarsızlıklar düzeltilmelidir.

Yukarıda sıralanan önlemlerin başarılı bir şekilde uygulanmasının ardından proje uygunsuzluğu giderebilecek, Gold Standard projesi olarak kayıtlı statüsünü devam ettirebilecek ve gelecekte GS-VER kredilerinin ihracına hak kazanabilecektir.

6. Gözden geçirme süreci

Bu rapor Abhishek Goyal, Gold Standard tarafından bağımsız bir şekilde gözden geçirilmiştir.

7. KARAR ALMA

İşbu rapor ve destekleyici belgeler, bu değerlendirmeyi analiz etmek üzere toplanan ve atılması gereken adımlara ilişkin tavsiyelerde bulunan Gold Standard Teknik Danışma Komitesi (TAC) uzmanlarına sunulmuştur. Komite uzmanları Yenilenebilir Enerji projelerinde daha önceden deneyim sahibi olan dört TAC üyesinden oluşmaktadır. TAC uzmanlarının tavsiyelerini takiben, Gold Standard Kurulu Şubat 2020 kurul toplantısında bölüm 5.b’de yer alan tavsiyeleri oybirliğiyle onaylamıştır.

TAC, Gold Standard Sekreteryasından tamamen bağımsızdır ve teknik konularda karar almak üzere görevlendirilmiştir. Sekreteryanın görevi, TAC tarafından kararlaştırılan tavsiyeleri uygulamaktır ve Sekreterya ilave bir TAC onayı olmadan TAC kararını geri çeviremez.

EK A

SÖZLÜKÇE

BM	Birleşmiş Milletler
BMİDÇS	Birleşmiş Milletler İklim değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
CITES	Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine ilişkin Sözleşme
CO2	Karbondioksit
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
GS4GG	Gold Standard for Global Goals – Küresel Hedefler için Gold Standard
GSF	Gold Standard Foundation
GWh	Giga Watt-saat
IUCN	Uluslararası Doğayı Koruma Birliği
İRD	İzleme, Raporlama ve Doğrulama
LSC	Yerel Paydaşlarla İstişare
MW	Mega Watt
PD	Proje Geliştiricisi
PDD	Proje Tasarım Dokümanı
PTD	Proje Tanıtım Dosyası
RINA	RINA Services S.p.A
SFR	Paydaş Geribildirim Toplantıları
SG	Sera Gazı

SRY	Sosyal Risk Yönetimi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TAC	Teknik Danışma Komitesi
TOR	Görev Tanımı
VER	Gönüllü Emisyon Azaltımı
VVB	Onaylayıcı ve Doğrulayıcı Kuruluş